

לקט אמרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
מגדולי ישראל,
על מדות טובות
שצביאות
לאהבת הזולת,
הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
© אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש יג כסלו תשע"א שבת - ירושלים 4:03 תלאביב 4:17 חיפה 4:06 מוצ"ש - ירושלים 5:16 תלאביב 5:18 חיפה 5:16 ר"ת 5:54

פרשת וישלח

הרחק מחבר רע

להרחיק הבנים והתלמידים מחברים רעים העלולים להשפיע עליהם לרעה!

נלמד מהפסוק: "הצילני נא מיד אחי מיד עשוי" (פרק לבי"ב)

מבאר הגאון רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל (בספרו בית הלוי) כי יעקב אבינו התיירא משני הדברים: גם מפני שפיכות דמים - אם ילחם נגדו, וגם מפני התקרבות יתירה של עשו - אם יכרות עמו ברית שלום. ומכיון ש"גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" ביקש קודם כל: "הצילני נא מיד אחי" - מפני אחוותו של זה. ורק אחר כך "מיד עשו". שכן הפחד שצריך להיות מ"עשו" הוא בראש ובראשונה כאשר הוא "אחי" - כשיש עמו קשרי ידידות ואחוה, וככל שיותר נרחק מאחותו של עשו ונקיים "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי", כן תקטן הסכנה ממנו...

היורד להוציא אנשים מהבוץ יזהר שלא יתלכלך בעצמו

אומרים חז"ל (במסכת אבות): "מעשה ברבי יוסי בן קיסמא שהיה מהלך בדרך. פגע בו אדם אחד ואמר לו רצונך שתדור במקומנו ואני נותן לך... אמר לו אפילו אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם אין אני דר אלא במקום תורה".

וביאר הגאון רבי חיים מולואז'ין זצ"ל כי אותו "אדם אחד" שפגשו לרבי יוסי בן קיסמא היה אליהו הנביא. והיה בזה נסיון לרבי יוסי אם יפנה אחריו או לא. וגרם לעצמו שינסוהו מפני שהיה "מהלך בדרך" - שפנה קצת ממקום תורתו. ואכן עמד רבי יוסי בנסיון וראה בעינו הבהירה שאין לו לילך אחריו, כי היורד אל הרחוקים ברוחניות, אף שרצונו וכוונתו לקרבתם לעבודת ה' על ידי שידבר עמהם, אי אפשר שלא יושפע מהם, מהשקפותיהם וממעשיהם. והמשילו זאת בספרים הקדושים לגורף ביבין שמתלכלך וריחו נודף אף על פי שהוא מנקה. על כגון דא נאמר (דה"ב כ"ז) "בהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך", אעפ"י שנתכוון לשם שמים.

סח הגר"ש שבדרון זצ"ל רעיון נפלא ונוקב ששמע מהגר"י סולובייצ'יק זצ"ל הכיצד מתרפים אט אט הרגשיו של האדם מכל פעם שפוגש בשלילי וברע עד שעלול למצוא עצמו בדיטה התחתונה ביותר רח"ל. וכך אמר:

"נאמר בפסוק: "כי אתם ידעתם את אשר עברנו בארץ מצרים ובקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גילוליהם, עץ ואבן, כסף וזהב, אשר עמהם" (דברים כ"ט)

וביאר הגר"י: בפעם הראשונה כשרואה אדם עבודה זרה, נחשבת היא אצלו כשיקוף וגילול, אבל כיון שכבר ראה והביט בעבודה זרה, מתקרר הדבר אצלו, ובפעם השניה נהיה מהשיקוף והגלול "עץ ואבן", כבר לא כל כך נורא... בפעם השלישית כבר מתהפך הכל, ונראית העבודה זרה בעיניו יותר נחמד... ממש "כסף וזהב אשר עמהם"!

הוא שאמרו חז"ל: "כך דרכו של היצר הרע היום אומר לו עשה כך, ומחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה - והולך ועובד (שבת קה). הנה כי כן, הרגשיו של האדם נחלשים ומתכהים אט אט, ואחר שנפגעו הרגשיו, יכול היצר להביאו אף לידי עבודה זרה! (וראה מסגרת)

כוחה של השפעה שלילית...
סיפר הגר"ש שבדרון זצ"ל על עצמו: "פעם בנוסעי לחז"ל דרך היס, בעודנו בדרך, חלפנו מרחוק על פני העיר הנקראת "וונציה". שמעתי זה מכבר על יופי המקום. כל היושבים בספינה אצו רצו אל הסיפון להשקיף מרחוק בנוף הארץ וביופיה.
"אף אני פסעתי לאיטי אחרי כולם, לראות היש ממש בדברים, אך נוכחתי שאין כל יופי במקום. לדידי היה המקום ככל המקומות אשר בארץ. ואדרבה אף גרוע מהם. ראיתי רק צלמים רבים, ולכן אמרתי מיד את הפסוק "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא" ושבת למקומי.
"ואולם מכיון שסוף סוף כבר הצצתי וראיתי... על כן, כאשר שבנו חזרה דרך אותו מקום, ושוב כולם אצים רצים להביט כבראשונה, הלכתי גם אני לראות...
"אלא שעתה, משום-מה הרגשתי כי כבר איני מתעב את המקום, ואף התגנבה בלבי מחשבה: אולי יש בדבריהם ממש? אך עדיין לא התפעלתי כלל.
"והנה ראה זה פלא: לאחר תקופה, כאשר נזדמן לי לחלוף שוב ליד אותו מקום, ושוב אצו רצו האנשים שבספינה לראות את הנוף, הרגשתי שאני כבר מחיש צעדי כמו כולם, ואף ניצתה בי התפעלות לרגע, עד שביקשתי מהעומד על ידי לראות דרך המשקפת...
קול דודי - שער התשובה

הסתפקות ושמה בחלקו

לשמוח בחלקו שחננו הבורא ולא להתאוות ליותר מהנצרך לו!

נלמד מהפסוק: "כי חנני אלוקים וכי יש לי כל" (פרק לג'יא)

ומפרש הכלי יקר: כי דרך הצדיקים אפילו שיש מעט בידם, מסתפקים בו ושמים בחלקם, ונראה כאילו יש להם כל, אבל עשו אמר "יש לי רב", כי הרשעים אעפ"י שיש להם כל כסף וזהב שבעולם, מכל מקום נראה להם שעדיין הם חסרים. ואמנם, יש להם רב אבל לא כל צרכם, כי "יש בידו מנה רוצה מאתיים"...

אימתי די לאדם ב"לחם לאכול" ואימתי צריך "עושר וכבוד"?

יעקב אבינו ביקש (בפר' ויצא) רק "לחם לאכול ובגד ללבוש" משום ש"זאת שאלת הצדיקים, אינם מבקשים מותרות אלא רק הדבר ההכרחי שאי אפשר בלעדיו" כי מותרות גורמים להפרעות בעבודת ה' (חובת הלבבות)

ונשאלת השאלה: אם זו היתה בקשתו ומשאלת לבו של יעקב, כדי שיוכל לעבוד את ה' כראוי, מדוע העניק לו השי"ת בסוף שנות שהותו בבית לבן עושר ונכסים לרוב, דבר שיפריעו לעבודת ה'?

ושמא נוכל להבין זאת עפ"י מה ששמענו את ביאורו של הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל שביאר, בדרך צחות, את קטע התפלה שאומרים בפתיחת הארון בימים נוראים: "וזכרני לחיים ארוכים... ולחם לאכול ובגד ללבוש ועושר וכבוד ואורך ימים להגות בתורתך..."

ותמה רבי חיים: הרי יש כאן סתירה מיניה וביה, אדם מתחיל לבקש רק "לחם לאכול ובגד ללבוש" ומיד ממשיך לבקש "עושר וכבוד"! אלא הביאור הוא שבתחילת דרכו כשעדיין לא העמיד משפחה, די לו ב"לחם לאכול" וכו' כדי להשתלם בתורה ללא הפרעות, אך כשכבר מבורך הוא בבנים ובנות וצריך נדוניה להשיאם, לזה מבקש "עושר וכבוד" וכו'. עכ"ד רבי חיים.

מעשה מובן מדוע יצא יעקב מבית לבן עם עושר ונכסים לרוב, שהרי נתברך שם בבנים ובנות, וצריך נדוניה להשיאם. (כדמצינו אצל אברהם אבינו) ובמצב כזה טוב לצדיקים שיתעשרו והיינו שלא יחסר להם הנדרש להשיא בניהם. וזו כנראה כוונת חז"ל באומרם: "כל המקיים תורה מעוני סופו לקיימה מעושר" (אבות פ"ד"א)

רבי יוחנן מוכר ומאבד את כל רכושו מרוב אהבתו לתורה

מספרים חז"ל (במדרש שה"ש פ"ח): "רבי יוחנן טייל מטבריה לציפורי ורבי חייא בר אבא תלמידו התלווה אליו. הגיעו אל אחוזת שדה אחת אמר רבי יוחנן לתלמידו: אחוזה זו שלי היתה ומכרתיה כדי לעסוק בתורה. המשיכו והגיעו אל אחוזה אחרת של מטעי זית, גם כאן אמר רבי יוחנן: אחוזה זו שלי היתה ומכרתיה כדי לעסוק בתורה. התחיל רבי חייא בר אבא לבכות על אבדן רכושו של רבו. שאלו רבי יוחנן: למה תבכה? והשיב: אני בוכה על שלא השארתי רכוש לעת זקנותך. והשיב לו רבי יוחנן: "מכרתי דבר שניתן בשישה ימים [עולם ומלואו] וקניתי במחירו דבר שניתן בארבעים יום" [תורה].

וכשנפטר רבי יוחנן, היה דורו קורא עליו: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה" - שאהב רבי יוחנן את התורה - "בוז יבוז לו".

הנה כי כן, רבי יוחנן שכה אהב את התורה ידע כי רכושו של אדם לא נועד כמטרה בפני עצמה, לעסוק בו כדי להרבותו למטרות חשובות ככל שיהיו, או להנחילו לבניו אחריו, כמנהג העולם. אלא אך ורק כדי להגדיל ממנו תורה, והבין שהדרך היחידה לכך היא למכור את רכושו ולחסל את עסקיו ככל שידרש למען יוכל להתמסר אך ורק לתורה, להגדילה ולהאדירה.

עפ"יז נוכל להטעים - בדרך צחות - את אמרתו של רבי יוחנן (בבא מציעא כט:): בלשון זו: "מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן... ילבש בגדי פשתן, וישתמש בכלי זכוכית, וישכור פועלים ואל ישב עמהן" [לראות האם עושים מלאכתם כראוי].

וכבר הקשו המפרשים: מדוע נקט רבי יוחנן בלשון זו, בדרך החיוב ולא בדרך השלילה, מדוע לא אמר פשוט שמי שאינו רוצה לאבד את המעות שירש מאביו [וכי יש מי שרוצה?] עליו להזהר מג' דברים אלו?! (תרוצים שונים נאמרו על קושיה זו, יעויין ב'תורת חיים' וב'בין יהודע' ואין כאן המקום).

ואולם לאור הנהגתו של רבי יוחנן עצמו ברכושו, שמכר את כל רכושו, וחסל את כל עסקיו עבור התורה. נוכל להבין אמרתו זו, שכוונתו לומר שכל מי שרוצה, בדרך החיוב, לאבד את מעותיו, היינו שאינו רוצה להתעסק כלל עם רכושו כדי לשומרו, יען כי משתוקק לשקוע אך ורק בתורה בלבד, וכל התעסקות עם ירושה גדולה שהניח לו אביו רק תפריעו, על כן עצתו הטובה היא שישתמש ברכושו לתועלת, אך בדרך של כילוי מהיר, כי להשתלמות אמיתית בתורה, די לו בלחם לאכול ובגד ללבוש. (וזה כמובן ביאור בדרך צחות בדברי רבי יוחנן לשיטתו, וראיה לעצם הרעיון ראה מסגרת על החפץ חיים והסטייפלער).

מיהו חתן "בר-מזל"

אחד מתלמידי החפץ חיים התארס וקיבל נדוניה גדולה. הוא בא קודם נישואיו להפרד מרבו, אמר לו הח"ח את הדברים הבאים: "דע לך, יש שני סוגי בחורים שמקבלים נדוניה גדולה. יש בחור שהוא "ביש-מזל" ויש בחור שהוא "בר-מזל". ה"ביש-מזל" משקיע את כספו אחר נישואיו בעסק הראשון שמזדמן לו והעסק נושא רווחים, ההצלחת מאירה לו פנים ומתעשר, ואחרי כמה שנים שעסק ראשו ורובו במסחר וכבר יצא לגמרי מהלימוד, מאבד לפתע את כספו ולא נשאר לו מאומה. ועכשיו לקבל משרה תורנית הוא גם לא יכול שכבר שכח את לימודו.

"לעומתו יש חתן "בר-מזל" שמיד בעסקה הראשונה הוא מאבד את הכסף... ואז לכל הפחות הוא עדיין קרוב לזמן שלמד ועדיין לא שכח תלמודו ויכול לקבל משרה תורנית. ולזכות להרבות תורה בעולם ולהשתלם בתכלית האמיתית". עפ"י דרכי מוסר

והעיד חתנו של החפץ חיים הגאון רבי מנחם מענדל זקס זצ"ל: "פעם בירך אותי החפץ חיים בערב יום כיפור בלשון זו: "ר' מענדל, יעזור ה' שלא תתעשר... אדם שעמד ליד, נרתע לאחוריו בזעזוע: "רבי, מה אתה עושה?" הוא ענה בהרגיעו את האיש: "שה' ימלא כל משאלות לבך. אבל אני בחרתי לברך אותו במה שאני רוצה ומאחל לעצמי..."

מאיר עיני ישראל

על אברך שלא ראה סימן ברכה...

המעשה שלפנינו אירע לפני עשרות שנים: לאברך תלמיד חכם ושקדן מכולל חזון איש נכנס יום אחד רעיון מוזר לראשו. הוא החליט משום-מה שהוא "חייב" לעלות לתורה בפרק הקללות שבתורה (שבפרשת "בחוקות" או "כיתבא"). הסבירו לו חבריו כי לא מקובל שאיש מהציבור עולה לתורה לפסוקים אלו, משום שאין זה סימן ברכה... מטעם זה סירבו הגבאים להענות לבקשתו.

אך אותו אברך אטם אוזנו לכל ההמלצות והעצות ולא אמר נואש, הוא חיפש אחר בית הכנסת שיסכים בו הגבאי לתת לו עליה לפסוקי הקללות, ואכן לבסוף מצא כזה. הוא קנה לשמחתו את העליה, ושילם עליה טבין ותקילין.

והנה לא עברו ימים רבים, ואותו אברך נתבשר בבשורה מפתיעה: הוא זכה בירושה ענקית ממאן דהוא בחו"ל, והעורך דין ביקשו לבוא בדחיפות לחו"ל כדי להסדיר את כל המסמכים להעברת הירושה. לאור המצב החדש עזב האברך את הכולל ועבר להשתקע בחו"ל ולנהל את הכסף הרב שנפל בחלקו.

מעשה זה הכה גלים בכל בתי המדרש שבעיר התורה. הציבור תהה לעצמו ותמה: היאך יתכן שאחרי שהלה קיבל עליה בפרשת הקללות, בדיוק הוא יזכה בכזה רכוש רב?

ואז הגיע סיפור המעשה לאזניו של הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל, ותגובתו המאלפת לא איחרה לבוא: "ידעתי מאז ומתמיד שאין זה סימן טוב לעלות לתורה בפסוקי הקללות, אך עד כדי כך שאין זה סימן טוב - שכזו קללה נוראה תפול על ראשו של העולה, את זאת לא העלתי בדעתי כלל..." [והיינו שיעזוב את שקידת התורה וישקיע עצמו בהבלי העולם הזה].

מפי הגר"ח מישקובסקי שליט"א

ליטול עצה מזקני הדור - חכמי התורה, קודם כל פעולה חשובה וגורלית!

נלמד מהפסוק: "ויקחו שני בני יעקב" (פרק לד' כה) וכתב רש"י (מהמד"ד): "בניו היו ואעפ"כ נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו. שלא נטלו עצה ממנו". עכ"ל. ומסתבר שהיה עליהם ליטול עצה מיעקב, לא רק מחמת שהוא אביהם, אלא גם מצד היותו זקן שקנה חכמה, כדברי חז"ל (במד"ד שמות'ג): "אימתי ישראל עומדין? כשיש להם זקנים שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל".

בכל דור יכולים חכמי התורה שבדור להלחם בעמלק ולהביסו

לזקני התורה שבכל דור, יש כח וסייעתא דשמיא מיוחדת לכוון ולהנהיג בכל עניני הכלל והפרט הנדרשים באותו דור. גם במילי דשמיא וגם במילי דעלמא. כאשר יצאו ישראל להלחם בעמלק, אמר משה אל יהושע: "בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק" (שמות יז ט). ונשאלת השאלה: מדוע משה עצמו לא הלך להלחם בעמלק. מדוע הוצרך לשלוח לשם כך את יהושע?

מבאר הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בספרו **טעם ודעת**) כי בזה באה התורה ללמדנו על דרכי המלחמה בעמלק שבכל דור ודור. שהרי בכל דור לוחמים כוחות עמלק בישראל להעבירים מעל דתם ואמונתם. ותפקידם של גדולי ישראל שבכל דור להלחם בטומאת עמלק.

הוא הדבר שהורה משה לדורות, שלא רק הוא ואהרן שעשו את כל המופתים, בכוחם להלחם בעמלק, אלא אף זקני וחכמי התורה שבכל דור, שהם תלמידים ומקבלי התורה מגדולי הדור שלפניהם, גם הם מסוגלים בכח חכמת תורתם להלחם בעמלק ולהביסו, ובלבד שממשיכים הם את מורשת מסירת התורה מדור לדור עד משה רבינו. וכדי להורות לנו על כך שלח משה את תלמידו יהושע להלחם בעמלק.

כחם של גדולי ישראל - שרואים את הנולד

על כח ראייתם של גדולי ישראל לחזות את הנולד, אמר הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל (**עלי שור ח"ב**) את הדברים הבאים:

"כאשר גדולי גאוני ישראל חרצו משפט בשאלות הזמן, היו רואים בפיקחותם את הנולד אשר קטנים קצרי ראות לא ראו. ויש אשר עשרות בשנים אחרי שחיוו דעתם, נוכחים גם קטנים לראות עד כמה הם צדקו. אבל שלומי אמוני ישראל מאמינים בהם גם בטרם יראו. אולם לכל אדם מיישראל עומד החוש של אמונת חכמים, ולעתים באורך הגלות, רבה המבוכה. ואם החוש והאמונה נחרתו בכלל ישראל עוד מהר סיני, איך לא יעמדו בזה בכל הדורות..."

בזכות מי ובזכות מה עצת הזקנים מתקיימת?

הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א כותב (בספרו **ארחות יושר** - סימן כג) כי יש הרבה פעמים שברכת החכם ועצתו מתקיימים משום שהחכם מתכוון לשם שמים. וכמו שאמרו חז"ל (במד"ד שוחר טוב): אמרו עליו על רבי אלעזר בן ערך שהיה יועץ עיצות ומתקיימות. אמרו לו: וכי נביא אתה? אמר להם: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני, כל עצה שהיא לשם שמים סופה להתקיים!

ומוסיף רבי חיים: יש לפעמים שהברכות והעצות מתקיימות בזכות השואל, שמאמין באמונה שלמה שמלת החכמים מתקיימת ובזכות זו באמת מתקיים, ואם לא היה מאמין בזה בלב שלם, באמת לא היו מתקיימים בו, ודבר זה מתחלף לפי השואל. ראינו זאת כמה פעמים אצל גדולי ישראל.

"וירא שמים שסומך כל דבר על החכם ושומע לו לכל אשר יאמר" - מסכם רבי חיים - "יש לו סייעתא דשמיא שנותנים לחכם בפיו מה לומר לו ועצותיו מצליחין בדרך כלל. ואשרי מי שדבוק בחכמים האמיתיים ושומע לדבריהם תמיד".

נסיים בדבריו המאלפים של **החזון איש** באיגרותיו: "השגחתו יתברך הוא בכל דור על היחידים ששתלו בכל דור להורות חוקיו ומשפטיו לישראל, וכשהן מעמיקין בהלכה, הן בשעה זו כמלאכים, רוח ממרום שורה עליהן, ועל פיהן נקבעו הלכות באישות החמורה ובשבת ובשאר הלכות החמורות, ורוח חזק לפעמים מפומיהון נפיק בדברים חוצבי להבות. וכל זה חביב לפניו יתברך".

עצת הזקנים עושה פירות...

סיפר הרה"ג רבי אברהם חיים פייער שליט"א, חתנו של הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל: לפני כשלושים שנה אירע המעשה. אברך אמריקאי, ת"ח ובר אוריין, השתוקק מאוד להקים ישיבה קדושה בארץ ישראל, תלמידים מבני חו"ל לא היו חסרים לו, אך הוא נתקל בקשיים גדולים מאוד באיתור מקום להשכנת התלמידים, הן מבחינה כספית, שעלות רכישת בנין הייתה יקרה וגבוהה מאוד, והיו עוד מספר גורמים שעכבו בעדו להוציא מחשבתו לפועל. גם כאשר היה מספר לאנשים על שאיפתו, היו מרפים את ידיו בטענות שונות. עד שכמעט נתייאש מלהגשים את משאלת לבו.

יום אחד, הגיע אותו אברך ת"ח לארץ ישראל והתארח במלון "רייך" בירושלים. הוא פגש שם באקראי יהודי כלבבו (שהיה לבוש בסגנון ליטאיתורני כמוהו) ופתח עמו בשיחה.

בתוך הדברים שפך מיודענו את לבו על רצונו העז לפתוח ישיבה בארץ ישראל ועל המעכבים השונים שמונעים זאת ממנו. במהלך השיחה התברר לו שהוא מדבר עם הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל שהיה ראש ישיבת טעלז בארה"ב, אשר הגיע בדיוק אז לביקור בארץ ישראל והתאכסן באותו מקום.

כשראה הרב גיפטר עד כמה משתוקק בן-שיחו להקים ישיבה, אמר לו את הדברים הבאים: "נאמר בתורה (דברים ח' יח): "וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" ותירגם אונקלוס: "ותיזכר ית ה' אלקך ארי הוא יהיב לך עצה למקני ניכסין" [=הוא נותן לך עצה לקנות נכסים]. רצונך העז, כנראה זהו העצה מה' לקנות..."

נטל האיש את המלצת הרב, כדי להגשימה למעשה. הוא גמר בנפשו בעוז ובגאון, לא לשית לבו לכל הקשיים שמסביב. הוא לקח בעצת הרב גיפטר הלוואה גדולה מהבנק, שכר בנין וסידר את כל הדרוש לצורכי הישיבה עד שבתוך זמן קצר החל במסירת שיעורים. כיום מונה הישיבה, היא ישיבת "אור דוד", כמאתיים תלמידים כ"י, ואותו אברך ת"ח הוא ראש הישיבה דהיום הרה"ג ר' חיים גרנובסקי שליט"א.

והנה לפני כשש שנים, (כשלוש שנים לאחר פטירתו של הגר"מ גיפטר) רואה ראש הישיבה את רבי מרדכי גיפטר מופיע בחלומו, כשהוא פונה אליו ושואלו: "האם תכירני?" והלה משיב לו: "בוודאי, הלא אתה הוא שיעצת לי לפני כשלושים שנה במלון רייך את העיצה הטובה ובזכותך מתנוססת הישיבה לתפארה".

אמר לו רבי מרדכי: "כידוע לך, כבר אינני בין החיים מזה כמה שנים, אך דע לך כי בכל פעם שאתה מספר בעולם הזה את סיפור הקמת הישיבה ונגרם מזה חיזוק, יש נחת רוח לנשמתו בעולם הבא, שמעלים את נשמתו כאן במדריגה נוספת..." **מפי הר' י.א.**

עצת זקנים כיצד?

רבים וטובים הגיעו למעונו של הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל ליטול ממנו עצה ולבקש ברכה. אך לפעמים היה רבי יעקב מונע עצמו מלתת את עצתו, אף אחר שנשאל. הוא נימק זאת בכך שכאשר מרגיש שכוונת השואלים אותו היא לקבל "הסכמה" על מה שהם כבר החליטו לעשות... ולא ששואלים אותו אם לעשות או לא, אזי הוא נמנע מלתת את עצתו.

פעם הגיעו אליו שני שותפים ורצו שיפשר ביניהם אודות סכסוך על סכום של אלף דולר. הם הופתעו מאוד לשמוע אותו אומר: "אם אתם מגיעים אלי להתווכח על ענין כזה, זה סימן שהגיע העת לפרק את השותפות!" **במחיצת רבינו**

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

כך עושים כסף ! / הרב נפתלי וינברג

האם העולם עני? האם הוא עשיר?

אם יפול מלאך מן השמים שיאסוף את כל הכסף שיש בעולם לערימה גבוהה, ושוב יפזר אותו במידה שווה בין חמשת המיליארדים - יסתבר שהעולם אינו עני. גם משאבי הטבע הטבעיים שישנם בעולם מספיקים לכולם!

אך דא עקא. ההון והמשאבים לא מפוזרים, אלא מרוכזים ביד האלפיון העליון.

אדם מן השורה, שחי את קשייו הכלכליים, אינו רואה את עצמו לעולם מעפיל אי שם גבוה. הוא בעצם חי בתחושה מסוימת של יאוש מתמיד.

למען האמת: הוא טועה.

למעשה רובנו טועים!

* * *

נתחיל מן הסוף: נניח שאדם מסוים ביצע את כל המוטל עליו בענייני פרנסה ובכל זאת הוא לא מצליח. דמות טראגית כזו שנולדה ללא מזל. "בלי כוכב" - כפי שמתאר זאת רבי אברהם אבן עזרא בשירו העצוב:

אשכים לבית השר, אומרים כבר רכב.

אבוא לעת ערב, אומרים כבר שכב.

או יעלה מרכב, או יעלה משכב.

אוי לאיש עני, נולד בלי כוכב!

אדם כזה חייב להיאחז באמת הצרופה שהכל לטובה, "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות דף ס' ע"ב). למרות שהטוב הזה דוחק ולוחץ אנו מאמינים באמונה שלימה שזהו רצון ה' ויש לקבל אותו באהבה ולהיות שמח בחלקו שנגזר עליו מן השמים. בסופו של דבר יבוא היום בו נראה בחוש כיצד הכל אכן היה לטובה!

* * *

אמנם, שאדם יגיע למסקנה שהוא נולד "בלי כוכב" - זהו השלב האחרון!

לפני כן קיימים שני שלבים, שלא ניתן לעקוף אותם.

אחד מהשלבים הינו גשמי ומשנהו רוחני. מכיוון שכוונתנו להתמקד בשלב הרוחני, לא נכביר מילים אודות השלב הגשמי ורק נאמר: לפעמים אדם סובל מחוסר פרנסה, אך כאשר בודקים את מצבו לעומק - ובמבט אובייקטיבי - מגלים שהוא כלל לא מיצה את האפשרויות לשיפור מצבו.

זה יכול לנבוע מעצלנות, עקשנות פינוק וכדו'. אדם לא יכול להתייצב מול הקב"ה ו"להכתיב לו" באלו תנאים עליו לפרנס אותו. לפעמים צריך להחליף מקום מגורים וכדו' צעדים שביכולתם להפוך את הגלגל.

במקרים אלו יש להתייעץ עם אדם גדול נטול נגיעות, ולסמוך באמונת חכמים על דבריו. גם אם הגדול יפסוק לאדם צעד שלא מוצא חן בעיניו עליו למלא אחר הפסיקה - ועשית ככל אשר יורוך.

* * *

כעת אנו מגיעים לעיקר: כדי להתפרנס אנו חייבים בהשתדלות. לא פחות מאשר מחויבים בהשתדלות גשמית, טכנית, אנו מחויבים בהשתדלות רוחנית.

"כך מקובל אני מרבתי, ישמרם קל" כותב ספר החינוך (מצוה ת"ל) "שכל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויים לו בכבוד כל ימיו".

מורי ורבותי! לא מדובר כאן באיזה "באבא דולר" שמחלק סגולות שמועילות לפרנסה (שלו...) מדובר כאן באחד הראשונים שמעיד שכך מקובל לו מרבתי הקדושים!

כעת רק נותר לנו לברר מהו גדר של "הזהיר" בברכת המזון. בשלב ראשון יש ללמוד את הסימנים בשולחן ערוך שעוסקים בהלכות ברכת המזון (או"ח סימן קפ"ב ואילך) ולקיימם בשלמות. אך מעבר להלכה דורש מאיתנו ספר החינוך "זהירות".

הנה כמה זהירויות:

(א) זה לשון רבי חיים ויטאל בשם רבו האריז"ל (בשער המצוות): "כל כמה שמברך בעין טובה, ושמחה יתירה, כך נותנין לו מזונותיו בשמחה ובעין טובה". (דבריו מבוססים על המובא בזהר הק' פרשת ויקהל).

(ב) מתוך סידור הרש"ש: "קודם ברכת המזון יכוון להכין עצמו לקיים מצות עשה, לברך ברכת המזון ביראה ובאהבה ובכוונה עצומה ובשמחה רבה ובטוב לבב - להמשיך שפע וברכה רבה... לנו ולכל העולמות".

(ג) יקפיד ליטול מים אחרונים ויאמר "מים אחרונים חובה", ובזה מקיים גם אמירת דבר תורה על השולחן.

וכתב במשנה ברורה: "טוב לומר אחר ברכת המוציא מזמור ה' רועי לא אחסר" דהוא ד"ת ותפלה על מזונות" (סי' ק"ע ס"ק א')

על דברי המחבר בסימן הראשון (סעי' ג') "ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש" כותב המשנה ברורה (ס"ק י"א) "כתב של"ה שבכל סעודה יאמר על נהרות בבל".

(ד) לא יאמר ברכת המזון בלחש, אלא דווקא בקול בהשמעת כל מילה ומילה.

(ה) יברך ברכת המזון מתוך סידור מילה במילה. אך, מקובלים כותבים, שאם יכול, עדיף לברך בכוונה בעינים עצומות כשידו השמאלית על החזה וידו הימנית מעליה (כמו בתפילת שמונה-עשרה). ויברך בכוונה גמורה שהרי הסטרא אחרא (השטן) עומדת שם לקטרג אם לא יברך בכוונה.

* * *

חשוב לציין שכמו את כל המצוות, גם את מצוות ברכת המזון יש לקיים לשמה, ולא על מנת לקבל פרס. מתוך הכרת הטוב לבורא עולם על המזון וכל הטובות שסיפק לנו בטובו, בחן בחסד וברחמים.

נשים לב לעובדה שברכת המזון היא הברכה היחידה שלכל הדעות הינה מן התורה, והיא היחידה שמוזכרת בתורה במפורש! נזכה להיות זהירים בברכת המזון, וכך גם נזכה לכל הברכות!